

M. Saim UYSAL

Aktif Rasyosu ve eleştiriler

1.5.2020

Geçtiğimiz hafta gerçekleşen faiz indirimi ve BDDK'nın "Aktif Rasyosu" kararı gündeme damga vurdu. Faiz indirimi sonrası mevduat faizleri (%8-8,5 civarı brüt) ile enflasyon (gerçekleşen ortalama %11,8-13,3) arasında önemli bir negatif fark oluştu. Mevduatlar reel anlamda azalıyor. (Tahvil faizleri ve Eurobond getirileri neredeyse %8ler civarında eşitlendi) Türk lirasının reel anlamda değeri gittikçe düşüyor. Türk lirası tasarruf sahipleri başka enstrümanlara doğru pozisyon değiştirme hızını arttırdılar. (Özellikle altın ve döviz) Kamu bankalarının kredi büyümesinin Hazine ve TCMB desteğiyle hızla yükselmesine karşın özel bankalar kredi vermede daha dikkatli ve hassas davrandıklarından kamuya göre uzunca bir süredir daha az kredi verme eğiliminde oluyorlar. TCMB Mart/2020 "Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi gelişmeleri" verilerini yayınladı. Resmi rezervler Mart'ta bir önceki aya göre %14,5 azalışla 92,1 milyar dolar oldu. Döviz rezervlerimiz %21,9 azalırken altın cinsi rezervler %3,3 arttı. Bugün itibarıyla bu rezervlerin (özellikle swap yükümlülüklerinden dolayı net rezervlerin) daha da azaldığını gözlemlemek mümkün. İşte rezervlerin azaldığı (özellikle döviz), Türk Lirası getirilerin negatife döndüğü, CDS'lerimizin 590'larda seyrettiği ortamda özel bankaların Türk Lirası cinsinden kredilerini arttırmak için BDDK, aktif rasyosu önlemini alma yoluna gitti. Bu rasyo oranı (%100) tutturulamazsa her ay sonu itibarıyla bankalar (ki bunlar ağırlıklı olarak küçük özel bankalar ve katılım bankaları olacak) ceza ödemek zorunda kalacaklar.

Rasyoyu şöyle özetlemek mümkün; Türk lirası kredilerinizi arttırın, devlete tahvil yoluyla borç verin, dövizlerinizi yurt dışı muhabir bankalardan getirin, döviz varlıklarınızı Merkez Bankasında swap yapın ki resmi rezervlerimiz artsın, kaynak bulamadığınızda borçlanma yoluna gidin. Bu arada BDDK ikinci bir düzenleme ile de yabancı para menkul kıymetlerin risk ağırlıklarını hafifletti, swap limitlerini %20 den %30a çıkardı. Bu karar sonrası özel bankalar aktif rasyolarını tutturabilmek için kredi vermekten daha çok menkul kıymet (tahvil) alımına yöneldiler. Bu nedenle tahvil faizleri hızla düştü. Değerleme şirketleri (FITCH) bu

düzenlemeleri olumsuz olarak değerlendirerek kredi notu kararında negatif etki yaratacağını açıkladılar. Bankalar Birliği de bu kararla ilgili olarak aktif rasyosu hesaplamasındaki bazı düzeltmelerin (zorunlu karşılıkların düşülerek net mevduatların esas alınması, takipteki kredilerin de hesaplama dahil edilmesi gibi) yapılması talebinde bulundular. BDDK henüz bu talepleri incelemekte.

Gelelim bu regülasyon çelişkilerine;

Ekonomi politikamız homojeniteden yoksun. Her ülkenin yegâne amacı milli parasının değerini korumak iken yürütülen politikalarla Dolar/TL de yedi liralık sınırın aşılmaması için sürekli rezervlerimizi satış yoluyla eritiyoruz. (Sadece Mart ayında 14,1 milyar dolarlık satış var.) Son 15 ayda 65,7 milyarlık rezerv çıkışı mevcut. Tüm dünyada corona nedeniyle desteklerde doğrudan destek ağırlıktayken bizde ise doğrudan destekler milli gelirin çok cüzi oranında. (%0,4) Ekonomik daralmanın çok kısa sürmeyeceğinin kesinleştiği, hane halkı gelirlerinin çok ciddi düşeceği ortamda sadece kredi desteğinde ısrar etmek ve borç göstergelerimizdeki yükseklığe rağmen borçlanma konusunda bu kadar teşvik edici politika izlemek ayrı bir çelişki. Bu düzenleme sonrasında Türk Lirası mevduatlar azalacak, bankaların döviz tevdiat hesapları swaplar nedeniyle olumsuz etkilenecek ve yatırım fonlarından para çekişleri söz konusu olacak, bankalar bilançolarını küçültme yoluna gidecekler. 2000 krizi sonrasında BDDK, SPK gibi yeni kurumların kurulması ile Merkez Bankasının bağımsızlığını arttırıcı önlemler alınmasının amacı bankaların rasyonel çalışmaları, sermaye yeterlilikleri konusunda tedbirli ve ihtiyatlı politika izlenmesi şeklindeydi. Hâlbuki bu karar sonrasında finans kesimi daha çok borçlanarak kredi yaratacak ve kredi /mevduat rasyosu istenmeyen oranlara çıkabilecektir. Düzenleyici kurumun döviz cinsi menkul kıymetlerin risk değerlendirmesini hafifletmesi ve kredi artışı yoluyla borçlanmayı ve kredilendirmeyi bu denli teşvik etmesi BDDK'nın kuruluş amaçlarıyla çelişmekte. Bir önleme başvurulurken şarklı zihniyetlerimizden ötürü hep olaylara kısa vadeli bakıyoruz. Bu nedenle orta ve uzun vadeli bakış açımızın olmaması önemli eksikliklerimizden biri.

Ekonomide ülkemiz için virüs sonrası tehditler olduğu gibi önemli fırsatlar da var. Oluşacak yenedünya düzeni içinde üretim, ihracat, lojistik ve coğrafi konum fırsatlarımızın çıkacağına inanıyoruz. Bunu değerlendirmenin yegâne yolu; homojen ve bütüncül, orta ve uzun vadeyi gözetebilen, iç ve dış piyasalara güven verecek bir ekonomi programını evrensel hukuk ve demokrasi standartları ortamında oluşturmaktan geçiyor.